

etdam eta Eba Comedie en 2 actes

Personnages : Pierre paysan misérable 60 ans
 juana Eder sa femme 59 ans
 etbarium une voisine 58 ans
 etendere gaureguizahar, la comtesse 70 ans
 etbarquita eta Igachucha (femme de chambre).

Scene I.

juana Eder assise au coin du feu éteint, tricote.
 (entrant). gainkuak tuzula egun on juana Eder.
 Bai zuri ere etbarium, sar zite.
 Hertan zira eta zintzurreko min hura nola duzu?
 Hala... hola... Estomaka hau dut orai eri... Eta
 bestalde lizia horri Khario (levant la tête) Ille voit etbarium
 endimanchée). Baiman norat alian zira horri
 aphindia, oichtiam sartu zitelarik nute muer
 markisa bat heldu zautala.
 Ba aise, hala bainitz ba...
 Herbeit plazer haundi baduzu naski?..
 Gentsatu duzu... egun amatchi niz... Eta phesta egun
 behar dugue bataioaren choretan, zure chekha heldu
 nintzan amatchi laguntzat.
 Nontsa plazer nuk e segur... baiman nihundik ez
 mitake zin... galtzerdi pare bat badut finitzto

Mariam

gau berian esperantza dut etxekaria.

etlo, holaz ikusten dut etxetakela zin, ..., beraz
guhan niz, ene beha baitaude.

Guana

ez giza samurtzen Mariam

Mariam

ez, ez guana Eder ikusten dut arras onta zure
ezinberizia ..

Guana

Bainan, Mariam ez ahantx ene lichkotcha phantasia
zande trankilu txanen dugu.. Ikerartso (elle sort.)

Scène II.

Guau Eder seule : Hauché da hotza ! Eta surik ez berotzeko. Eta
berri gizon hua ichtantian zien. (elle fait craquer les
allumettes). Bon, ez nuen beste behanagoik ene su
phiztekua krestiak.

Scène III.

Pierres entre avec quelques bois.) ze ... ez dugula surik holako
hotsarekin... et la nute dugu bero zela oihaniaon.

Guau

Zer nahi dukt, gaixo Pierres, su phiztekua itxastu-
rian krestirik

Pierres un peu en colère). Bainan zertako ezartzen tui hor..

Hoinbeste aldiz errana ez hor ezartzeko eta bethi
bardine hinc Kasko gogora. (il prend sa pipe) Eta ene
tabakoa num da?..

Guana

Tini hura ere ...

- Piennes
guana
- Ez dum bada erosi... (movement of impatience)
Emak sosa, guanen nuk alian erosterat... Samur
hadi orai iduri eta ez dugun aski miseria hola, hola
hortako nuk ba gresatia galtzerdi horien finitzat
huner sosazkin Kafé on bat edanen dink biek eta
tabakoa ere erosiko..
- Piennes
guana
- Bainan arte hantxan ni gose mun, eman fiti
zerbitz yaterat hunat (il s'assied a table).
Go! horra bandako lursagar undarrak... oraino chantxa
dik ez baititut oiloer eman!
- Piennes
guana
- Ez badun han baizik emaitzio, ez dinat estomakako
minik hilduko (il mange).
- Goriz hantxan preski, guanden igandeko
gaua eretoran pederikia goguan egona mun.
Eldamen eta Eba gainian eman dantumay !
- Hontsa egia hori... Ez dea bada lastima lehen
emaztiak ez gehiagoko zentzurik izartia. (s'adressant
a guana) JR husten dum goan Eder, bethi denetan
emaztekia izan dum gauzen nahastalea. Ez balitz
izan Eba hain gormanta, hain kuriosa.... Ez
gutatzken orai garen hainian..
- guana
- Hori dik ! Denak emaztekia gain !... Eta et dam
zogo haretz zertako hantu du ? Haretz ere gau

W

Piarres

orak maite, haren falta ere baduk.

Igiza gai zuria, hura ere emaztekiak ezkuratu. Berri
ere erten dinat, emazteki horiek oso berdinak zistet.
Ez dum zien artian bi motariak..

juana

Oso emaztekiaren gain zuanen ditut, sua hila bada
haren falta, Kozma ez bada egosia haren falta, lapur
bat hiltzen bada haren falta. Ez ditz ziek gizonek
ez duzue deusik egiten matxun ... eta asko gauza
ez bada chuchen zuhan, ah, ordian ez ditz zien
falta ... ordian hala beharra, ezin bertzia.

Piarres

testi hotarik, iehil hadi! Bazakinat ene goztuz mihi
azpiro zaima entsa phikatia dumala. Zer mila
sargin! Ni lehertua zina, hezurertaino bustia ... Gose
hamikatia ... eta sua hila, ezin bero, ezin idor, deus
yateko, eta oraino hinc erasiat behar aditu..., beharba
goiz guezia phasatia dum Kalakan..

juana

(se croisant les bras). Izieng bezelako gerguti tzarra....
NiK goiz hundan errejusatia charumi amatchi lagun
yoatia Galtchagori - bordako andenaren galterdiak
finitu behar nituelakotz ... Badik benogoi urthe
hirekin escondea nijala, ez diat egundaino hitarik
erasiarik baizik aditu ... NiK yaten duana ere
sobera zaiek... (faisant un mouvement de parti).

Co ! nakuKana erran dukt, ni guhan nuk alian bathaiotso bzkarinat ... Ez diat hi bezelako tresna txar laten beharrak.

Piarres

(se lèvant) Chtlo, alo guan Eder, ez hola Khecha, ez dinat ez dinat nahi guan hadin, nuk zer egunen dut gero hi gabe! ...

guan Edeu en colère cherche un châle). Chtsia nuk lephoraino ! guhan nuk ... (elle s'en va).

Piarres

(la retenant). Gaijo guan Eder, barkha, urrial hadi mitaz, ago othoi etchian, ez duna ikhusten ene planta..

Scène IV.

Mme jauregiyahar a entendu les dernières paroles, elle rentre.
Egun on adikidiat, iduri duzi samin, zer dituzi manera horiek? Untsa memento tcharrian zin niz! ..

Piarres

Etagula esté izan Mbaamé mak her gabela, anas akitian gira .. Joan Eder zen Komisione egiterat alian ...

jauregi à juana : Ez txitut, segur qibelatu nahi, zine aferetan ..
Oh, Mbaamé, ez dut dena presarik (lui présente la seule chaîne de la cuisine). Jar zaite, plazer baduzu.

juana

Milesker, bainau frango presatia niz layant regardé

le visage de guana). Daiman enazu guana Eder, begiat gorriekiko tuzu, iduri duzu niganez arizana?

guana

Nik.a? Begiat gorriak! c'th! tipula churitzen arizana bainz!

Piennes

Ba, ba eta zer tipulak, gure astoak bezelako burn batzu.

gauzugui niant). Baia? eta zer egin duzi holako tipula ederetkin?
Uh! Mbaamé, ez triportarik! c'tspaldi du ez dugula holakorik yastatu, luu sagar zombiet, hona gure egungo bazkaria.

Piennes

(Ille restent un instant silencieux).

Piennes

Badakiju mbaamé, zertaz ginduen oichtiko Khechada joan den igandeko predikiaz, zer egiak eran daugun gure gauz eretorak etdamer eta zilarren gainian... Eba emuchent hura ez baliy sagarari lotzu hoin untxa bixito ginen lu hundan.

guana

Ba, mbaamé, eta Piennesk denak emaitzaren gain egartzetan zituen.

gauzugui

Eho, cho adiekidiat, ez hola mintza.. Badakizia zer eginen zintzen ziek heien plazan?.

guana

Nik hasteko, ez zenaz geroz hainz, ez nuen sagarrak hartuko..

Piennes

Eta nik ez nuen ausikirik eginen..

jamegui

Ez dezagun nehoi harria bota. Beharka guharrareagoak izanen ginen.

juana

etoh! hai ez sekulan, ez ginen hain zozoak izanen, hork aditu du sekulan gauza bat gisa hortan gainkuak debekatuoa izan ondoan, norbeitet izan duela asti. Kopeta hari lotzeko.

jamegui

gaintzuak hola nahi ejan duenaz gainian ez dugue besterik egiten ahal.

Piarres

etisie ari zira Maami, zut baditzu behar dituzun guziak, bainan gut.

juana

Eta fatcho! que lehen bnhasock Khaa egin balute'... Cho, cho, nhorak ez deyake erau zer geratzen ahal zaitum.

jamegui

Ni haatik ene buruz segun niz!..

juana

Ba eta ni ere...

jamegui

(apres être restee un instant silencieuse). et d'elkhardtia, gaintzo maitiak berak igortzen nau zuen ganet.

Nahi dugue uru ejan?

Piarres

Ba, nolé nuké!..

juana

Bainan, nola ejan giri...

jamegui

Ubntsa Beraz libartik zatozki biak ene etxerat, enekin bizitzearat, uXhanen dituzkie behar dituzuen guziak, yan edanak ausarki, itzal edenak

pendant ce
temps les deux paix ou batzen egiteko, funtasian oso zuen zerbitzukoa
vieux ouvrent les ihanen dñe!...

jeux de plies
en plus grands
guana Piarres . Zer diozu ? Madamé ! Braditakea .

guanequi (les mains jointes) Etxua irri egiteko bederen).

Ez, ez zinez mintzo niz eta ikusiko dugue'ene hitza
atxikiiko dutala . (rai zuhau niz, bihar arte,
faltanik gabe .

Piarres Ba, ba bihar arte (elle sort) .

guana Enak, enak Piarres , zer diok .

Piarres Ezin sinhetzia dela.

guana Bihonetik haurrik akabo beraz gure misericordia ... Ikeru
izanen gituk sahartziari hiru .

Piarres Ez dñm goizgi norbeit bederen unicaldo baita gutxay
lur hantxe .

Rideau .

La salle représente une niche salle à manger , avec
bouteilles et plats sur la table , une petite table sur
laquelle est posée la fameuse " ferrera " :

Scène I.

Marguerite et Yachucha les deux bonnes .

Marg (époussetant) Iban edena dugu ba ! Iduri ez gindueta
oski ham hola hola . Madamen fantesiarren gatik
eskale batzen zerbitzatu behar , alfer tzen batzen

beren ogiazen irabazteko ez diuen batzu.

Gachucha assire, occupé..
a condre Bainan mortaz mintzo zina? Nor dia eskale horiek?..

Marg: Zei ez datizun abeltegiko senhar emazteak
zun behar direla hurat ditzigaretat eta gu heien zerbitzuko
behar girela?..

Gachucha Ich! hori zena! Presesti etbadamet banda erama
gantza, bainan nif makina mortaz mintzo zen..

Bainan ez hotzako Khecha Manganita ontsa inni egunen
dugu, ezen etbadamet berak asmatu du yoko hori
yende horien erakusteko etxetako eta Eba bezan enulat
direla.

Marg Ich gusto! haurrei egun yoko huna bera? Isek
bezela gatzuan san batiti fiti!...
(on entend des pas) Bho! cho! ene uestez hor ditugu gure herrimentak
(elle va ouvrir).

Scène II

Les mêmes Pianos et guana Eder.

Pendant cette scène les deux fils de chambre restent un
peu à l'écart amusés par les réflexions des deux siennes.

Pianos Oh, oh, beha zan guan Eder, zer gaunza ederat!
Iduri din lunetxo parabria!

guana Kasu emak... gizon eskoila. Denak zikintzen
dituk hinc eskalapain bustietkin.. Coratu behar

Pianes

hintuen hemen sartu gabe.

(apres avoir regardé ses sabots). il les frotte rigoureusement sur le tapis.

juana

Likhintsua, zer arri hiz? Capiza eder horien gainean demunten trastia (elle se laisse et ramasse les debis) Lo! emazkik sakelan ez dituk bederen agerian izanen Bainan, juan Eder behazan bada zer gauza ederak diena hemen ! Eta gu hemen bihi behar, ze chantza..

Pianes

etlo, ichilik gizone, Ez hiz gero hemen etxetegian Hemen behar dukt yende gisa ibili... Kbenak jekada hori.

Pianes

(tenant un mouchoir rouge et s'essuyant le nez). Hora. Bainan hiam egudi plantan eta aho hori hets... Hiri mettoa osotzi malkur dum (il l'a lui orange).

juan Eder (entendant le bruit des pas) gainho maitia, Kasu.. Khaen Pianech.

Scene III

Et l'entree de la châtelaine les deux f de chambre font semblant de mettre les dernières mains à la table tardis que Pianes et juana se tiennent immobiles.

janegui

Egun on adikidiatik... Egun zistiz beraz, zatozte enekin erakutzikoa dantxuetet non bihi behar zisten (à lachucha Eta zuk llyachucha emazku zopa inakainian gu

gibelerat ordutxo. (elle sort, Pierres et Juana se présentent mutuellement à la porte pour sortir puis après quelques essais Juana pousse son mari avec son parapluie bleu et ils sortent).

Scène IV.

Marguerite et Igachucha (seules) après avoir ri de la sortie des deux se mettent à finir l'arrangement.

Marguerite s'arrêtant devant la table sur laquelle se trouve la ferreta.):

Khasu, ferreta hori ez dezagun hunki, (riant).

Iegun niz ez dutela aise egin beharrik horren barnia ikusi gabe ... zer irriak egin behar dituguna.

(Igachucha regardant la table). Atxopaldi du ez dutela yende horiek holako mahainik ikusi, hea orai luzaz gozatuko diren! ...

Marg .. Helden gantxan zerbeit gogorat!.. Horien gehiago harriaraz... tetto mintzatuko gitun frantses ez?..

(riant) Bai, bai, mintza gaiten, ez dene phisik Kompenitu, zer irriak egin behar ditugun. (elles sortent)

Scène V.

Marguerite, jaunequizaraz, Pierres et Juana Edet qui reviennent).

Beraz untxo Kompenitu dituzte gauyak. Iremen diren guziak zuen zerbitzukoa dire... Urai artio miseria garia ikusi duzué, hemendik aitzina balia zizte...

jaunequi

J'husoten duzué mahain han, egun guziez berdin
 izanen duzué ... Bainan ez ahantx nik erranak
 (montrant du doigt la ferreta) Erran bezela, ez duzué
 sekulan hunkitiko ferreta hori, aditu duzué guana bider!
 Segun etxamé, badugu zeri lot hori hunki gabe..
 Ez, ez etxamé, hori sekulan, gure gainian Kondatzen
 ahal duzu..
 etlo.. badut asti erranik banoa... sarri artio (elle sari).

Scene VI.

et ditu duza ferreta hori etzan gero hunki!..
 et go question "ez diat hunkituko, hitz ez baduk iten...
 (avouant une chaise à Pierres). Si Monsieur veut
 bien s'asseoir!..

(un moment interdit, poussant du coude guana. Pjer
 erran du no? compreniu duna...)

(levant les épaules) fritsik ... Tantos ez mintzo dukt.
 Erraiten nantzien mahainian yatzeko.

Behatz otoi.... baduk hemen zerbit yateko.. etlo...
 Margarita soasi pausatzerat.

Ubutsa da.. banoa Bainan ez ahantx Madamek
 debekatua duna ez hunki zuen onetan.

guana
Pierres

jaurregui

Pierres
guana
Marg

Pierres
guana
Marg.
guana
ella sariak).

Marg.

Scène VII:

juana
Piarres

Zer dute ba denek ferreta debtu horrek... juan Eder, yan dezagun gostian. Ni segurIK gose hamikatia mun. (il prend la serrette et étonne la déplie). Erram... zertako dugu mihise ttipi hau!.. eh! beharba bihar gaijien chukhatzeko Ugyon gazoa, yan onduan ezpaimen chukhatzeko.. eh! baia, ez gitun hola usatiak.

juana
Piarres

et hon, zertaiK nahi dukt hasi?.. ZertariK emazte Katola, bainan lichtan dum zapatiK (il se sent) et mange.. Hauk gauza ora bamea berotzen din... yasta zan, ez dakin ez hik holakot egiten.

juana
Piarres

Uei onakin errech dukt ba zopa onaren egitia.
Nahi duna chorta bat..

est juana
(assez pensive)
Piarres

(tendant son vêtement) lichtan dukt, eta emak gero asti. Koste eman juan Eder mochikortutxo hiz... eh bien! zer dum bada hola gogoetatzeko iduni dum eliza borhatko harriko saindu hetarik.

Ez diat ez phitsik. Bainan entsa nahi nikelK yakin ferreta debtu horrek zer din barnian.

(yan zan bida kostuan asietan duman hoi eta uzkien phentsaketaK bazternerat...)

Scène VIII:

Gachucha entrant : Eh bien, que dijoi brada hemengo maneraz ?

Kontent zistea ? ...

Piarras

Ba, ba orai artian seurrik ez gira plein ... (il continu a manger) ...

(Gachucha a guana) Eta zu emaztekie, iduritzen zant baduzula gerbeit arranguna ..

guana

Ez, ez batere, arnas gostua niz (puis la prenant a part)

Bainan errazu ohi, zendakio ba ez ditake hunki ...
(montrant du doigt la ferme).

(Gachucha mystérieuse) Ouh ! hori ez datit ... Etcheko anderiari zukuan dena da ...

guana

Enan dantza Kämporat emanen gaitzela hunkitzet
badugu, egia dea hori ? ..

Gachucha

Madame hori da ona larka bio segur zuen ausartzia
(on appelle Gachucha) Etcheko anderiak ditzen nau
banoa. (elle soit).

Scène IX

Piarras et guana Eder seuls.

guana

Irhusten dukt Piarras maamek irri egiteko eman
dantza hori.

Piarras

Zer ! Eta hik sinhesten ? Egiten dun gero irri etcheko
anderiak Kampo emaiten bagitu.

guana

Zer apertzia ! sobera ona dukt hortako ... Eta bestalde

fite' eginen diat ... estalgia doi doia altzatu eta
alian kulturako diat.

Piarres O hartuko dun eta bestalde ez ohi ditugu hemen
behar ditugun guziak.

juana Beharba hor ezauria diktua amek etchetko gauzariK
politeena.

Piarres Hartaz egia dun ez dinat nihun hemen bezelako
gauza ederrik ikusi.

juana Ba, ihan behar dikt hor munduko gauzariK
famatuendetarik.

Piarres Uste duna!...

juana Ba, ba segun muk (elle se lève et va vers Piarres)

Badakik zer egin behar dukan, habit hostadino
ikusterat ian heldu den norbeit.

Pierre se lève. Ez nun ausartzen!...

juana Ez dikt langerrik, etchetko andoria gainian dikt.

Piarres Bainan uste galdu heldu bazantzu.

juana Ez dikt, ez dikt langerrik, ez dikt zinen
Piarres, vaala pote et se retournant). Ez gero arrebotaik egin eta
mugi hadi.

juana Eder soulever légèrement le corbeau, toutes les lumières s'éteignent
(Elle laisse tomber le corbeau) et pousse un cri terrible
Hel, hel, Piarres chahue gituk.

Piarres se precipite vers la femme) zer lastima, zer lastima.

Les lumières se rallument tandis qu'un change sort lentement et se met à tannur ... Les deux viennois ahuris, bouche ouverte, se mettent aussi à tannur en même temps, les bras au ciel ...

Piarres
guana IK husten dum malurusa mit errana, gainko maite maite
Eta orai ohaamet zer erranen du..

Entre jaureguizahar:

zer erranen ... Kurios eta desobedient haundi batzu zistela, ez den betzerrak. Badakizue orai zer gelditzen zautzuen egiteko... zoazte Kamportat.

Piarres et guana mains jointes).

Piarres
guana Barka, barka! ohai barkha ohaami, ez daene falta mit ez nuen nahi, emaztiak egin du.

Ez da enefalta... zure meskatoak nai enganatu erranez irri egiteko mintzatu zinela.

zer irri egiteko etxinegtena aitzinetik abisatiak, eta etxinegtena lehenik errana sinketsi behar Eta zuk Piarres berriz botako dugia harria etxam eta oha gaizoeni...? Zoazte bada eta yakin zazue egun zuerri gerthatu matxin hantza huts eta bekhatu giziek beretkin deramatela beren gortigna.

- Pianos a guana Ibizan bezelako emazte Kakola ikusten dum
zertarako ekharri gaituen hiru Kuriostasunak.
(Iro yakin behar eta hona zer gerhatzen zaunkin.
Ba bithiko errepika bera ... bethi ene falta ...
iduri eta hilk eee ...)
- Pianos
guana
guana
- Zer nik ere? eguzti txana .. (No, ereman hori,
ez dum oraikuan ebatsia .. l il lui donne une gifle)
(scravant sur un fauteuil) Zer lastim a, berriz
haste gure miseriak. Dideau.
- Din.